

Aneta Domagała, *Trudności w pisaniu. Poziom graficzny pisma*, Wydawnictwo Harmonia Universalis, Gdańsk 2023, seria: Logopedia XXI wieku, red. S. Milewski, E. Czaplewska, ss. 222

Recenzowana monografia Anety Domagały to praca o niezaprzeczalnych walorach naukowych i edukacyjnych, w której Autorka ukazała, w logopedycznej perspektywie badawczej, problemy w opanowaniu umiejętności pisania obserwowane w sferze grafomotoryki. Wnikliwa analiza zjawisk występujących w procesie nabywania sprawności grafomotorycznych, tak istotnych dla posługiwania się piśmem, została udokumentowana licznymi przykładami zgromadzonymi w toku badań uczniów szkół podstawowych, a w zaprezentowanych sposobach postępowania badawczego wskazano możliwości korzystania z różnych procedur diagnostycznych.

Omawiana monografia składa się z sześciu rozdziałów pomieszczonych w dwu wyodrębnionych w tomie częściach: I. *Poziom graficzny pisma. Charakterystyka trudności grafomotorycznych uczniów*, II. *Wsparcie dla uczniów z trudnościami grafomotorycznymi*. Struktura tomu wraz z jego merytoryczną charakterystyką została klarownie zaprezentowana przez Autorkę we *Wstępie*. Zamykająca książkę *Bibliografia* obejmuje publikacje pozwalające zainteresowanym Czytelnikom poszerzyć wiedzę na temat sprawności grafomotorycznych – ich istoty, rodzajów deficytów, metod oceny i sposobów pomocy osobom doświadczającym trudności w tym zakresie.

W pierwszej części monografii zostały przedstawione informacje dotyczące problemów w sferze grafomotoryki u uczniów szkoły podstawowej, wraz z rejestrem trudności ujawnianych w kontekście oceny poziomu graficznego pisma. Na bogaty materiał ilustracyjny zjawisk opisywanych w trzech pierwszych rozdziałach książki (rozd. 1. *Grafomotoryka – u podstaw nabywania pisania*, rozdz. 2. *O trudnościach dotyczących przebiegu pisania – w kontekście oceny poziomu graficznego pisma*, rozdz. 3. *Poziom graficzny pisma – charakterystyka trudności uczniów*) składają się przykładowe próbki pisma pochodzące z materiałów zgromadzonych w toku badań empirycznych (zrealizowanych w ramach naukowego projektu badawczego) oraz z badań normalizacyjnych autorskiej techniki diagnostycznej.

W drugiej części monografii Autorka omówiła sposoby diagnozowania sprawności grafomotorycznych, wskazując podejścia standardowe i niestandardowe w wykorzystaniu proponowanych metod – *Profilu sprawności grafomotorycznych* (Domagała, Mirecka 2010) oraz *Skali oceny sprawności grafomotorycznych* (Domagała, Mirecka 2017) (rozd. 4. *Narzędzia do oceny grafomotoryki wypracowane w środowisku logopedycznym*). Jednostkowy wymiar problemów w sferze grafomotoryki przybliżają opisy indywidualnych przypadków (rozd. 5. *Niepowodzenia szkolne uczniów – egzemplifikacja problemów*); w prezentacji trojga uczniów doświadczających trudności w nabywaniu umiejętności pisania zostały uwzględnione, obok deficytów sprawności grafomotorycznych, kłopoty z opanowaniem poprawnej pisowni oraz rozwijaniem sprawności językowych umożliwiających przyswojenie języka pisanego na bazie języka mówionego. Materiał ilustracyjny obejmuje próbki pisma oraz próbki innych wytworów czynności grafomotorycznych pozyskane

przez Autorkę w toku własnej praktyki zawodowej od uczniów ze specyficznymi oraz niespecyficznymi trudnościami w czytaniu i pisaniu. Ostatni rozdział książki (rozdz. 6. *O potrzebie wielośrodowiskowego wsparcia ucznia z trudnościami grafomotorycznymi*) zawiera propozycję wykorzystania w procesie diagnostycznym nowo powstałej autorskiej *Karty oceny poziomu graficznego pisma* (bazującej na rejestrze symptomów trudności grafomotorycznych). Narzędzie to Autorka kieruje do specjalistów – psychologów, logopedów, pedagogów, zwłaszcza do nauczycieli klas I-III oraz nauczycieli języka polskiego, wyrażając nadzieję, że „współdziałanie osób pracujących z uczniem w szkole oraz diagnostów i/lub terapeutów spoza szkoły zwiększy szanse na efektywną pomoc dla osób potrzebujących” (s. 15–16).

Opracowana przez Anetę Domagałę *Karta oceny poziomu graficznego pisma z rejestrzem symptomów trudności grafomotorycznych* dla odbiorców monografii jest dostępna także w wersji elektronicznej: w języku polskim, ale też ukraińskim oraz rosyjskim, co zwiększa jej dostępność i użyteczność w placówkach oświatowych, ułatwiając przy tym diagnozowanie uczniów z Ukrainy (obcojęzyczne wersje narzędzia przygotowano „głównie z myślą o nauczycielach i innych specjalistach z Ukrainy, wspomagających funkcjonowanie dzieci w warunkach szkolnych w Polsce lub uczących w polskich szkołach”, s. 16). Tłumaczenia narzędzia dokonały: profesor Agnieszka Dudek-Szumigaj (język ukraiński) oraz profesor Jadwiga Kozłowska-Doda (język rosyjski) z Katedry Językoznawstwa Słowiańskiego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

Książka Anety Domagały pt. *Trudności w pisaniu. Poziom graficzny pisma* została przygotowana rzetelnie pod względem merytorycznym, dostarcza obszernego materiału empirycznego, jest napisana w sposób komunikatywny, piękną polszczyzną. Walory naukowe i edukacyjne pozwalają na uznanie jej za ważną publikację skierowaną do środowiska naukowego i edukacyjno-diagnostyczno-terapeutycznego. Przedstawiona w niej systematyczna charakterystyka zjawisk oraz nowo opracowane narzędzie, *Karta oceny poziomu graficznego pisma z rejestrzem symptomów trudności grafomotorycznych*, zapewne okażą się przydatne dla specjalistów (logopedów, pedagogów, psychologów), w szczególności zaś dla nauczycieli (przede wszystkim nauczania początkowego oraz polonistów), pomagających uczniom szkół podstawowych w opanowaniu umiejętności pisania. Książka zainteresuje także studentów logopedii, psychologii, pedagogiki oraz pracowników nauki, których przedmiotem badań są sprawności grafomotoryczne i zaburzenia w ich rozwoju.

dr hab. Urszula Mirecka, em. prof. UMCS